

อัตลักษณ์ท้องถิ่น สู่การสร้างสรรค้ประติมากรรมกลางแจ้งประกอบการออกแบบภูมิทัศน์ จังหวัดปราจีนบุรี

Local Identity Leading to the Creation of Outdoor Sculptures for a Landscape Design in Prachin Buri Province

บุญเสริม วัฒนกิจ การุณย์ อินทवास อุทัย หวังพัชรพล

Boonserm Watanakit* Karoon Intavas** Uthai Wangpatcharapon ***

สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Art Education Faculty of Education Burapha University

(Received : Nov 10,2022 Revised : Dec 9,2022 Accepted : Dec 9,2022)

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “อัตลักษณ์ท้องถิ่น สู่การสร้างสรรค้ประติมากรรมกลางแจ้งประกอบการออกแบบภูมิทัศน์ จังหวัดปราจีนบุรี” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ของจังหวัดปราจีนบุรีในบริบททางธรรมชาติ ทางสังคม ทางศิลปะและทางวัฒนธรรม และเพื่อออกแบบประติมากรรมกลางแจ้ง ประกอบการออกแบบภูมิทัศน์ในพื้นที่ส่วนกลางภายใน อาคารศูนย์ราชการจังหวัดปราจีนบุรี ให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของจังหวัดปราจีนบุรีและการใช้งาน ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยได้จากการเลือกตามวัตถุประสงค์ (Purposive sampling) เป็นพนักงานราชการที่ทำงานอยู่ภายในอาคารศูนย์ราชการจังหวัดปราจีนบุรี ซึ่งกำหนดตัวแทนของแต่ละหน่วยงาน 1 ท่าน เป็นหัวหน้าหน่วยงานหรือผู้แทนที่ได้รับมอบหมายจากหัวหน้าซึ่งจะต้องอาศัยในพื้นที่ไม่น้อยกว่า 5 ปี โดยมีหน่วยงานภายในศูนย์ราชการจังหวัดปราจีนบุรี จำนวน 16 หน่วยงาน สถิติที่ใช้ในการศึกษาวิจัย คือ ค่าเฉลี่ย

ผลการศึกษาวิจัยพบว่าอัตลักษณ์ของจังหวัดปราจีนบุรี ได้แก่ รูปร่าง รูปทรงที่มีที่มาจากพรรณไม้ ซึ่งมีที่มาจากตราสัญลักษณ์คำขวัญของจังหวัดปราจีนบุรี และดอกไม้มงคลได้แก่ ใบโพธิ์ ลำต้นโพธิ์ ดอกปีป ดอกจำปี ดอกจำปา และ รูปร่างรูปทรงที่มีที่มาจากอาคารสถานที่และส่วนประดับ ซึ่งได้มาจากข้อมูลที่ทำการศึกษา ได้แก่ รูปร่างรูปทรงเจดีย์ อาคารอนุรักษ์โรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศรและส่วนประดับภายในอาคาร พระอุโบสถวัดแจ้ง โบราณสถานศรีมโหสถ พระพุทธรูปทวารวดี เป็นลักษณะที่สะท้อนความรู้สึถึงความเป็นอัตลักษณ์ของจังหวัดปราจีนบุรีและนำไปสู่การออกแบบภูมิทัศน์และประติมากรรมโดยผู้วิจัยนำรูปร่าง รูปทรงของใบโพธิ์มาออกแบบภูมิทัศน์เป็นแนวทางเดิน นำส่วนของใบโพธิ์ เส้นใยใบโพธิ์ และก้านโพธิ์ มาทำการออกแบบซอโพธิ์เงิน ตะกร้อโพธิ์ทอง และสลักก้านโพธิ์ โดยประกอบกัน

ตรงส่วนบนของประติมากรรม ในผลงานประติมากรรมยังมีทอทรงเพชรจำปีหางย หอทรงเพชรจำปากว่า ได้รับแรงบันดาลใจมาจากพระอุโบสถ ณ วัดแจ้งโดยออกแบบให้มีลักษณะ รูปทรงคล้ายเพชรติดตั้งตราสัญลักษณ์จังหวัดปราจีนบุรีไว้ด้านบน นอกจากนั้นได้ใช้สิ่งซึ่งพบตามรั้วและอาคารอนุรักษ์โรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศรมาเป็นส่วนหนึ่งของงานประติมากรรมโดยติดตั้งไว้ทั้ง 4 มุมของฐานประติมากรรม แล้วตรวจสอบคุณภาพหรือการประเมินคุณภาพผลงานออกแบบ โดยใช้แบบประเมิน ประเมินด้วยวิธีเดียวกันกับการหาค่าดัชนีความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity Index: CVI) คุณภาพของผลงานประเด็นประติมากรรมสะท้อนอัตลักษณ์ท้องถิ่นของจังหวัดปราจีนบุรี ประติมากรรมกลมกลืนกับภูมิทัศน์ ประติมากรรมมีคุณค่าทางความงาม ประติมากรรมมีความสมบูรณ์คงทน ประติมากรรมมีรูปแบบไม่ซ้ำผลงานผู้อื่น และประเด็น ประติมากรรมแก้ปัญหาสภาพภูมิทัศน์เดิมได้ โดยสรุปทุกรายประเด็นมีคุณภาพอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้คือ iCVI อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 และดัชนีความเที่ยงตรงตามเนื้อหาเฉลี่ยทุกประเด็นมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 0.945 มีคุณภาพผ่านเกณฑ์ที่กำหนด

คำสำคัญ: อัตลักษณ์ท้องถิ่น, การสร้างสรรค้ประติมากรรมกลางแจ้ง, การออกแบบภูมิทัศน์

* Project Leader

** Co-Researcher

*** Corresponding author

ABSTRACT

The research on "Local Identity Leading to the Creation of Outdoor Sculptures for a Landscape Design in Prachin Buri Province" aims to 1. study Prachin Buri's provincial identity in natural, social, and art and cultural contexts, 2. design outdoor sculptures as a component of a landscape design in common areas in Prachin Buri's government center in accordance to the identity of the province and its usages.

The informants selected by a purposive sampling method consisted of civil servants working in 16 governmental offices located in the government center. Each informant must be the head or authorized by the head of each office and s/he shall act as a representative of an office. The chosen informants must have been residing in the area for at least five years. The statistical tool used in this research was mean.

The study revealed that Prachin Buri province's identity comprises shapes and forms deprived from the floras depicted in the seal, slogan, and auspicious flowers of the province. Those floras include Bodhi leaves, Bodhi stem, Indian cork tree flowers, white Champaka, and Orange Champaka.

Shapes and forms of the buildings and their ornaments found included a bell curve or a hemispherical stupa, Chaophraya Abhaibhubejhr Building and its ornaments, the Buddhist chapel at Wat Chaeng, Si Mahosot Ancient City, Dvaravati Buddha images. These reflected Prachin Buri's identity and they influenced landscape and sculpture designs. The researcher used the shapes and forms of the Bodhi leaf to design the walkway, and used parts of the leaf—its venation and petiole to design Chor Pho Ngern (a bouquet of silver Bodhi), Ta Kraw Pho Tong (a woven stem golden Bodhi), and Salak Karn Pho (a bolt of Bodhi petiole). They were assembled at the top of the sculpture. In addition, there are Hor Song Pet Champi Ngai, and Hor Song Pet Champa Kwam inspired by the Buddhist chapel at Wat Chaeng. The sculpture was designed in a shape of a diamond and was mounted with Prachin Buri provincial emblem. Singha or the lion statues found from walls and Chaophraya Abhaibhubejhr Building were used as components of the sculpture. They were mounted at the four corners of the sculpture's foundation. The quality of the design was assessed by the evaluation of Content Validity Index: CVI on the following topics: the sculpture reflected Prachin Buri's identity; the sculpture harmonized with the landscape; the sculpture contained aesthetic values; the sculpture contained durability and integrity, the sculpture possessed uniqueness; and the sculpture re-corrected the landscaping problems. In conclusion, all topics bear acceptable quality, while the iCVI was ranged 0.67-1.00, and the averaged iCVI was at 0.945 which conformed the determined criteria.

Keyword: Local identity, Creation of Outdoor Sculptures, Landscape Design

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปราจีนบุรีเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออกของประเทศไทยที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนานในอดีตเคยเป็นศูนย์กลางความเจริญในภูมิภาคตะวันออก และหลังจากย้ายที่ว่าการมณฑลปราจีนไปอยู่ที่เมืองฉะเชิงเทรา ทำให้เมืองปราจีนลดความสำคัญลง ปราจีนบุรีเคยเป็นจังหวัดที่พื้นที่อันกว้างใหญ่ ภายหลังจึงมีการแบ่งแยกออกเป็นจังหวัดนครนายก และจังหวัดสระแก้วเพื่อความสะดวกในการปกครองและการให้บริการประชาชน ในปัจจุบันจังหวัดปราจีนบุรีมีศูนย์ราชการจังหวัดที่ใช้ติดต่อราชการต่างๆ และบริการประชาชน ซึ่งแต่เดิมหน่วยงานต่าง ๆ ของจังหวัด จะอยู่ภายในศาลากลางจังหวัดปราจีนบุรี ซึ่งตั้งอยู่ที่ตำบลหน้าเมือง อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี แต่เนื่องจากหน่วยงานต่างๆ ที่รวมตัวอยู่ในพื้นที่ศาลากลางจังหวัดปราจีนบุรีนั้น มีหน้าที่ในการให้บริการประชาชนเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่พื้นที่ดำเนินการของหน่วยงานต่างๆ ยังคงเท่าเดิมทำให้เกิดความไม่สะดวกสบายในการติดต่อราชการหรือการดำเนินงานของหน่วยงานราชการต่างๆ ที่อยู่ในพื้นที่ศาลากลางจังหวัดปราจีนบุรี เนื่องจากมีสภาพพื้นที่ที่คับแคบจึงทำให้จังหวัดปราจีนบุรีจำเป็นต้องมีศูนย์ราชการจังหวัดขึ้นเพื่อรองรับการให้บริการประชาชนที่มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นตามแนวโน้มการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของจังหวัดปราจีนบุรี

ปัจจุบันศูนย์ราชการจังหวัดปราจีนบุรีตั้งอยู่ที่หมู่ 1 ถนนสุวินทวงศ์ ตำบลไม้เค็ด อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี โดยประกอบไปด้วยหน่วยงานต่างๆ ซึ่งมีบทบาทและหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการบริหารราชการในจังหวัดปราจีนบุรี อีกทั้งยังมีประชาชนเข้ามาติดต่อราชการเป็นจำนวนมากแต่พบว่าพื้นที่ที่พักผ่อนและนั่งรอติดต่อราชการของประชาชนค่อนข้างน้อยไม่สอดคล้องกับจำนวนประชาชนที่เข้ามาติดต่อราชการ อีกทั้งยังมีพื้นที่ว่างในบริเวณภูมิทัศน์ในพื้นที่ส่วนกลางภายในอาคารศูนย์ราชการจังหวัดปราจีนบุรี ที่ขาดการดูแลตกแต่ง

และบำรุงรักษาต้นไม้ ทำให้มีทัศนียภาพที่ไม่สวยงาม ขาดความร่มรื่นและยังเป็นพื้นที่ที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ทำให้มีทัศนียภาพที่ไม่สวยงามแก่ผู้พบเห็น

จากความสำคัญดังที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยมีความสนใจที่จะพัฒนาและปรับปรุงภูมิทัศน์ในพื้นที่ส่วนกลางภายใน อาคารศูนย์ราชการจังหวัดปราจีนบุรี พร้อมทั้งดูแลตกแต่งต้นไม้ให้มีทัศนียภาพที่สวยงาม มีความร่มรื่น รวมทั้งจัดสรรพื้นที่ให้เหมาะสมต่อการใช้งาน และสอดคล้องกับอัตลักษณ์ของจังหวัดปราจีนบุรีที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนาน อีกทั้งยังสร้างความประทับใจให้แก่ผู้พบเห็น การวิจัยครั้งนี้จึงเป็นการศึกษาเพื่อเสนอแนวทางการออกแบบประติมากรรมกลางแจ้งประกอบภูมิทัศน์ในพื้นที่ส่วนกลางภายในอาคารศูนย์ราชการจังหวัดปราจีนบุรี เพื่อเสนอเป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงพื้นที่ให้แก่ศูนย์ราชการจังหวัดปราจีนบุรี รวมทั้งเป็นต้นแบบของการปรับปรุงพื้นที่ในบริเวณศูนย์ราชการอื่นๆให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของชุมชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ของจังหวัดปราจีนบุรีในบริบททางธรรมชาติ ทางสังคม ทางศิลปะและทางวัฒนธรรม
2. เพื่อออกแบบประติมากรรมกลางแจ้ง ประกอบการออกแบบภูมิทัศน์ในพื้นที่ส่วนกลางภายใน อาคารศูนย์ราชการจังหวัดปราจีนบุรี ให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของจังหวัดปราจีนบุรีและการใช้งาน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ได้ต้นแบบประติมากรรม และต้นแบบภูมิทัศน์ที่แสดงความเป็นอัตลักษณ์ของจังหวัดปราจีนบุรี ที่สามารถใช้ปรับปรุงพื้นที่ที่รกร้างและใช้ประโยชน์ได้ไม่เต็มที่ให้เกิดความงาม ความเป็นตัวแทน และพื้นที่ใช้สอยที่สมบูรณ์

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาอัตลักษณ์ของจังหวัดปราจีนบุรีในบริบททางธรรมชาติ ทางสังคม ทางศิลปะและทางวัฒนธรรมแล้วนำข้อมูลที่ได้มาออกแบบประติมากรรมกลางแจ้ง ประกอบการออกแบบภูมิทัศน์พื้นที่ส่วนกลางใน ศูนย์ราชการจังหวัดปราจีนบุรี ให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของจังหวัดปราจีนบุรีและการใช้งาน ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตเนื้อหา

- 1.1 ศึกษาอัตลักษณ์ของจังหวัดปราจีนบุรีในบริบททางธรรมชาติ ทางสังคม ทางศิลปะและทางวัฒนธรรม
- 1.2 การออกแบบภูมิทัศน์และประติมากรรมให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของจังหวัดปราจีนบุรีและการใช้งานโดยการใช้โปรแกรม Auto CAD, Sketch UP

2. ขอบเขตสถานที่ ศูนย์ราชการจังหวัดปราจีนบุรี หมู่ 1 ถนนสุวินทวงศ์ ตำบลไม้เค็ด อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี

3. ขอบเขตเวลา เป็นการศึกษาในช่วงวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2563 ถึง 31 สิงหาคม พ.ศ. 2565

4. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยได้จากการเลือกตามวัตถุประสงค์ (Purposive sampling)

เป็นพนักงานราชการที่อยู่ภายในอาคารศูนย์ราชการจังหวัดปราจีนบุรี กำหนดตัวแทนของแต่ละหน่วยงาน 1 ท่าน เป็นหัวหน้าหน่วยงานหรือผู้แทนที่ได้รับมอบหมายจากหัวหน้าซึ่งจะต้องอาศัยในพื้นที่ไม่น้อยกว่า 5 ปี โดยมีหน่วยงานภายในศูนย์ราชการจังหวัดปราจีนบุรี จำนวน 16 หน่วยงาน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ศึกษาอัตลักษณ์ของจังหวัดปราจีนบุรีด้วยวิธีการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วลงพื้นที่เก็บข้อมูลวัดต้นโพธิ์ศรีมหาโพธิ์และวัดแจ้ง ศึกษาคำขวัญของจังหวัดปราจีนบุรี ศึกษาเขตการปกครอง ศึกษาตราประจำจังหวัดรวมทั้งสำรวจพื้นที่ภายในส่วนกลางของศูนย์ราชการ และสัมภาษณ์เชิงลึกตัวแทนหน่วยงานทั้ง 16 หน่วยงาน แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ทำให้ได้อัตลักษณ์ นำไปสู่การสร้างสรรค์จนได้ต้นแบบภูมิทัศน์และประติมากรรมในพื้นที่ส่วนกลางภายในอาคารศูนย์ราชการจังหวัดปราจีนบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ใช้วิธีแบบ Explanatory-Sequential Approach ด้วย Instrument-Development Design (Edmonds & Kennedy, ๒๐๑๗, ๒๐๓) ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการวิจัยดังนี้

การวิจัยเชิงเอกสาร(Documentary Research) โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการกระบวนการศึกษา ตามระเบียบ กระบวนการวิธีการวิจัย (Methodology) โดยการใช้กระบวนการวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยกระบวนการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารหรือการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยการทบทวนแนวความคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การสัมภาษณ์(In-depth Interview) กระบวนการวิธีการวิจัย(Methodology) มีการใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง ลักษณะเป็นการสัมภาษณ์โดยใช้คำถามเหมือนกันทุกคนเป็นการสัมภาษณ์แบบปลายเปิด สัมภาษณ์ในด้านสภาพทั่วไปในภูมิทัศน์ในพื้นที่ ส่วนกลางภายในอาคารศูนย์ราชการจังหวัดปราจีนบุรี ปัญหาที่เกิดขึ้นในภูมิทัศน์ พฤติกรรมของผู้มาใช้งานภายในพื้นที่ ความต้องการของผู้มาใช้งานในส่วนกลาง และอัตลักษณ์ของจังหวัดปราจีนบุรีควรเป็นอย่างไร

การสร้างสรรคผลงานออกแบบภูมิทัศน์และประติมากรรม ผู้วิจัยกำหนดกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานไว้ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาประเด็นการพัฒนาผลงานสร้างสรรค์ของ ปรีชา เกาทอง
2. วางแผนการออกแบบภูมิทัศน์และประติมากรรม
3. การวิเคราะห์ผลงานสร้างสรรค์
4. กระบวนการออกแบบภูมิทัศน์และประติมากรรม

การประเมิน การประเมินคุณภาพผลงานออกแบบภูมิทัศน์และประติมากรรม ใช้แบบประเมินที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประเมินผลงานที่ออกแบบให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของจังหวัดปราจีนบุรีด้วยวิธีเดียวกันกับการหาค่าดัชนีความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity Index: CVI) คุณภาพของผลงานจะต้องอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้คือ iCVI อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 (Davis, 1992 อ้างถึงใน บุญใจ ศรีสถิตย์ นรการ, 2550) โดยผู้วิจัยนำแบบประเมินเสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน พิจารณาตรวจสอบคุณภาพของผลงาน

ผลการวิจัย

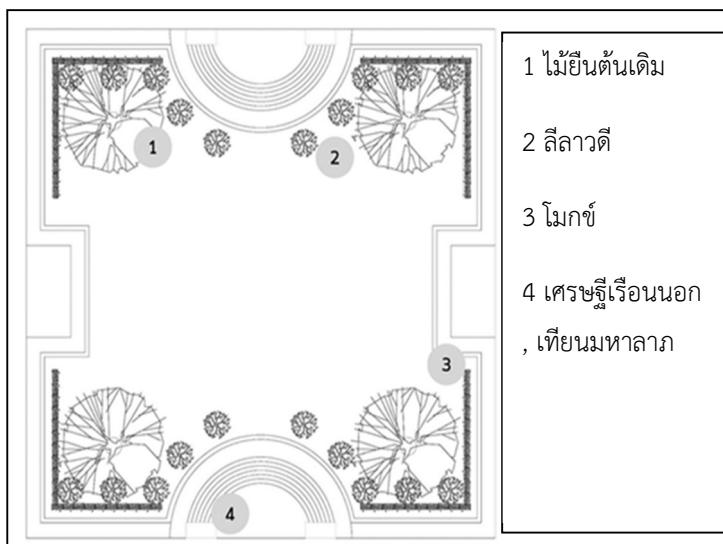
การวิเคราะห์บริบทของพื้นที่โครงการ (Site Analysis) พบว่าสภาพโดยรอบทั่วไปของพื้นที่ที่เป็นที่ราบสูงติดกับภูเขาลักษณะภูมิอากาศเป็นภูมิอากาศร้อนชื้นแถวเส้นศูนย์สูตรพื้นที่โครงการวิจัยตั้งอยู่บริเวณกลางอาคาร โดยมีการสร้างอาคารล้อมรอบทั้ง 4 ทิศ ทำให้การได้รับแสงแดดจะมีปริมาณมากที่สุดในช่วงเที่ยงวัน เพราะฉะนั้นในการออกแบบและการจัดวางพื้นที่ควรทำให้พื้นที่พื้นที่ที่รับแสงแดดน้อยที่สุด

ภาพที่ 1 สภาพภูมิทัศน์ทั่วไปในพื้นที่ส่วนกลางภายในอาคารศูนย์ราชการจังหวัดปราจีนบุรี
ที่มา : บุญสมิ วัฒนกิจ, 2564

สภาพภูมิทัศน์ทั่วไปในพื้นที่ ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีความคิดเห็นไปในแนวทางเดียวกัน คือเป็นพื้นที่ที่มีความรกร้าง ต้นไม้สูงเกินไป ไม่ได้รับการปรับปรุงให้เกิดประโยชน์ใช้สอย ไม่ได้เปิดให้ประชาชนผู้มาใช้บริการเข้าด้านใน เป็นพื้นที่ที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์อะไร ไม่มีที่นั่ง เป็นแค่ลานว่างๆ ดูแล้วไม่น่าสนใจ พื้นที่ส่วนกลางจึงถูกปล่อยทิ้งจนเป็นปัญหา ประตูทางเข้าทั้ง 4 ด้าน บางประตูถูกเปิดครึ่งเดียว บางประตูถูกปิด จึงดูเหมือนว่าเป็นพื้นที่เฉพาะ ประชาชนผู้มาใช้บริการราชการจึงไม่กล้าที่จะเข้าไปพักคอยเพื่อรอดำเนินการธุรกรรมต่างๆ กับทางราชการ โดยสรุป ทุกหน่วยงานในพื้นที่ต้องการการปรับปรุงพื้นที่ให้ดีขึ้น โดยอยากให้มีที่นั่งพักคอย น้ดพ ของประชาชน มีสวนสวยๆสบายตา เป็นพื้นที่ส่งเสริมสุขภาพยามเช้าและเย็นหลังเวลาราชการ มีร้านกาแฟสวยๆ มีซุ้มห่อพระ มีพื้นที่แสดงประวัติความเป็นมาของจังหวัด ตลอดจนมีพื้นที่ว่างไว้จัดงานแสดงสินค้า หรือเป็นลานกิจกรรมกลางแจ้ง ทางเดินเข้าออกที่สะดวกทุกด้าน และต้องการ การออกแบบเพื่อความเท่าเทียมหรือที่เรียกว่าอารยสถาปัตย์ (Universal Design) เพื่อประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน และบุคลากรทุกส่วนงานในพื้นที่

ด้านอัตลักษณ์ของจังหวัดปราจีนบุรีควรเป็นอย่างไร ผู้ให้ข้อมูลทั้ง 16 หน่วยงานให้ข้อมูลไปในทิศทางเดียวกันคือ トラประจำ จังหวัดที่เป็นรูปต้นโพธิ์ โบราณสถาน พระพุทธรูปทวารวดี หรือประวัติศาสตร์อันยาวนานของจังหวัด รวมไปถึงบุคคลสำคัญของจังหวัดในอดีต คือ เจ้าพระยาอภัยภูเบศร นอกเหนือจากข้อมูลที่สอดคล้องกับคำขวัญของจังหวัดแล้ว ยังมีต้นป๊อบ ต้นไผ่ ผลไม้ต่างๆ พืชสมุนไพร ชุมชนไม้ประดับดงบัง แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เช่น เขาใหญ่ โรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร นิคมอุตสาหกรรม 304 อ่างเก็บน้ำนฤปดินทรจินดา ซึ่งสรุปข้อมูลที่ได้นั้นมีบางส่วนคล้ายคลึงอยู่ในคำขวัญประจำจังหวัดปราจีนบุรี ที่นำจุดเด่นของดีประจำจังหวัดมาตั้ง คือ “ศรีมหาโพธิ์คู่บ้าน ไผ่ตงหวานคู่เมือง ผลไม้ลือเลื่อง เขตเมืองทวารวดี”

ภาพที่ 2 ภาพผังแสดงแนวต้นไม้เดิมภายในพื้นที่
ที่มา : บุญสริม วัฒนกิจ, 2564

ด้านการสำรวจพื้นที่ พบว่า มีการปลูกไม้ยืนต้น จำนวน 4 ต้น บริเวณมุมทั้ง 4 ด้าน และมีการปลูกไม้พุ่ม ได้แก่ ลีลาวดี โมกข์ เศรษฐีเรือนนอก เทียนมหาลาภ ปลูกไว้ตามมุมทั้ง 4 ด้าน 1 แบบสมมาตรกันและบริเวณพื้นที่ตรงกลาง มีการปลูกหญ้าไว้เต็มพื้นที่เป็นพรรณไม้คลุมดิน

การวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลสัมภาษณ์กับข้อมูลเอกสาร คล้ายคลึงแตกต่างกันดังนี้

ลักษณะที่คล้ายคลึงกันของข้อมูล คือ ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของจังหวัดปราจีนบุรีเป็นไปตามข้อมูลที่ศึกษาเกี่ยวกับตราสัญลักษณ์ของจังหวัดปราจีนบุรี ซึ่งรวมอยู่ในคำขวัญของจังหวัดปราจีนบุรี คือ “ศรีมหาโพธิ์คู่บ้าน ไผ่ตงหวานคู่เมือง ผลไม้ลือเลื่อง เขตเมืองทวารวดี” เมื่อเปรียบเทียบความเหมือนกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์แยกตามวลี ได้ดังนี้

“ศรีมหาโพธิ์คู่บ้าน” และตราประจำจังหวัดปราจีนบุรีที่เป็นรูปต้นโพธิ์ ตรงกับที่ผู้ให้ข้อมูลแสดงความคิดเห็นว่าควรจะเป็นต้นโพธิ์ อยู่ภายในวัดพระศรีมหาโพธิ์ จังหวัดปราจีนบุรี เป็นต้นโพธิ์ที่เก่าแก่ที่สุดในประเทศไทย ที่เชื่อว่าเป็นต้นโพธิ์ที่เป็นหน่อจากต้นพระศรีมหาโพธิ์ สถานที่ที่ตรัสรู้จากพุทธศาสนาซึ่งนำเข้ามาปลูกเป็นต้นแรกสามารถแทนอัตลักษณ์ของจังหวัดปราจีนบุรีได้

“ไผ่ตงหวานคู่เมือง” มีความคล้ายคลึงกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์ว่า ต้นไผ่สามารถแทนอัตลักษณ์ของจังหวัดปราจีนบุรีได้ เนื่องจากไผ่ตงศรีปราจีน ที่เป็นแหล่งสร้างรายได้เป็นอย่างดีให้กับคนในจังหวัดปราจีนบุรีสามารถแทนอัตลักษณ์ของจังหวัดปราจีนบุรีได้

“ผลไม้ลือเลื่อง” มีความคล้ายคลึงกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์ว่าจังหวัดปราจีนบุรีมีผลไม้ต่าง ๆ มากมาย โดยเฉพาะ “ตลาดผลไม้หนองชะอม” ที่มีผลไม้สดใหม่มากมายเมื่อผู้คนมาเที่ยวก็จะซื้อไปเป็นของฝากระหว่างผ่านจังหวัดปราจีนบุรีจึงสามารถแทนอัตลักษณ์ของจังหวัดปราจีนบุรีได้

“เขตเมืองทวารวดี” มีความคล้ายคลึงกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์ว่า โบราณสถาน พระพุทธรูปทวารวดี และการที่ได้รับวัฒนธรรมพัฒนาเป็นชุมชนหรือเมืองเรียกว่ากลุ่มวัฒนธรรมทวารวดี มีอายุในช่วงพุทธศตวรรษที่ 12-19 สามารถแทนอัตลักษณ์ของจังหวัดปราจีนบุรีได้

ลักษณะที่แตกต่างกันของข้อมูล จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลมีความเห็นว่า บุคคลสำคัญของจังหวัดในอดีต คือ เจ้าพระยาอภัยภูเบศร ต้นป๊อบ ดอกป๊อบ พืชสมุนไพร ชุมชนไม้ประดับดงบัง แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เช่น เขาใหญ่ โรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร นิคมอุตสาหกรรม 304 อ่างเก็บน้ำนฤปดินทรจินดา ซึ่งก็สามารถแทนอัตลักษณ์ของจังหวัดปราจีนบุรีได้

การเชื่อมโยงข้อมูลสู่ทสรูปอัตลักษณ์ของจังหวัดปราจีนบุรี ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษานำมาวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกัน เชื่อมโยงข้อมูลเข้าด้วยกัน พบอัตลักษณ์ที่สามารถนำมาออกแบบ คือรูปร่างรูปทรงที่มีที่มาจากพรรณไม้ มีที่มาจากตราสัญลักษณ์ คำขวัญ ของจังหวัดปราจีนบุรี และดอกไม้เมืองคัลได้แก่ ใบโพธิ์ ลำต้นโพธิ์ ดอกปีบ ดอกจำปี ดอกจำปา ส่วนรูปร่างรูปทรงอาคารสถานที่และส่วน ประดับ ได้แก่ รูปร่างรูปทรงเจดีย์ อาคารอนุรักษโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศรและส่วนประดับภายในอาคาร พระอุโบสถวัดแจ้ง โบราณสถานศรีมโหสถ พระพุทธรูปทวารวดี สะท้อนอัตลักษณ์และนำไปสู่การออกแบบภูมิทัศน์และประติมากรรมได้

การสร้างสรรคผลงานออกแบบภูมิทัศน์และประติมากรรม ผู้วิจัย แบ่งประเด็นการพัฒนาผลงานสร้างสรรค์เป็น 3 ประเด็น โดย ประยุกต์มาจากวิธีการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของ ศาสตราจารย์ปรีชา เกาทอง (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2554, 11-14 และปรีชา เกาทอง, สัมภาษณ์, 6 ธันวาคม 2554) ได้แก่

- ความคิดในการสร้างสรรค์ ผู้วิจัยได้แรงบันดาลใจมาจากอัตลักษณ์ของจังหวัดปราจีนบุรี โดยมีการใช้รูปลักษณ์ ลวดลาย พื้นผิว ของใบโพธิ์ที่แสดงความเป็นอัตลักษณ์ของจังหวัดปราจีนบุรีแสดงถึงการร้อยเรียงสอดประสาน ความสามัคคีกัน

- ความงามของผลงานสร้างสรรค์ ผู้วิจัยใช้หลักการจัดองค์ประกอบแบบ สมดุล และกลมกลืน ทั้งการออกแบบภูมิทัศน์และ ประติมากรรม โดยใช้โปรแกรม Auto CAD และ Auto CAD

- ความหมายของผลงานสร้างสรรค์ ผู้วิจัยเน้นการออกแบบภูมิทัศน์ให้มีส่วนประกอบสำคัญคือ ประโยชน์ใช้สอยตามข้อมูลที่ได้ ทำการศึกษา และความงามที่เน้นความเป็นอัตลักษณ์ของจังหวัดปราจีนบุรี ด้านประติมากรรม เน้นถึงความโดดเด่นและความเป็นเอกลักษณ์ ของจังหวัดด้วยรูปร่างรูปทรงที่ได้จากการเชื่อมโยงข้อมูลอัตลักษณ์ ประกอบเข้าด้วยกันอย่างมีความหมาย

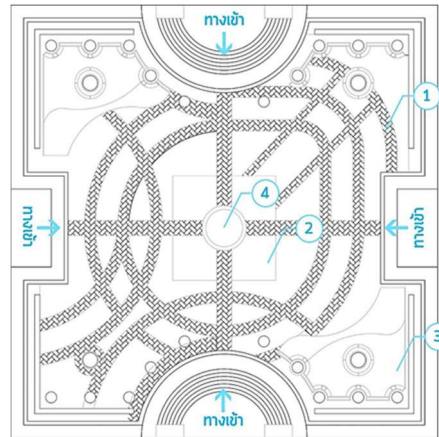
ผลการดำเนินการออกแบบ ทั้งภูมิทัศน์และประติมากรรมตามกระบวนการมีดังต่อไปนี้

ผู้วิจัยออกแบบด้วยระบบคอมพิวเตอร์ ผ่านโปรแกรมที่กำหนดไว้ข้างต้น ได้ผลงานออกมาในลักษณะ 2 มิติ และ 3 มิติ มีวิธีการ ดำเนินการสร้างสรรค์และเทคนิคต่างๆเรียงตามขั้นตอนดังนี้

ภาพที่ 3 ผังภูมิทัศน์ส่วนพื้นที่การใช้งาน
ที่มา : บุญเสริม วัฒนกิจ, 2565

ผู้วิจัยออกแบบผังภูมิทัศน์ส่วนพื้นที่การใช้งาน โดยผู้วิจัยกำหนดพื้นที่การใช้งานตามผังแนวดันไม้เดิมภายในพื้นที่

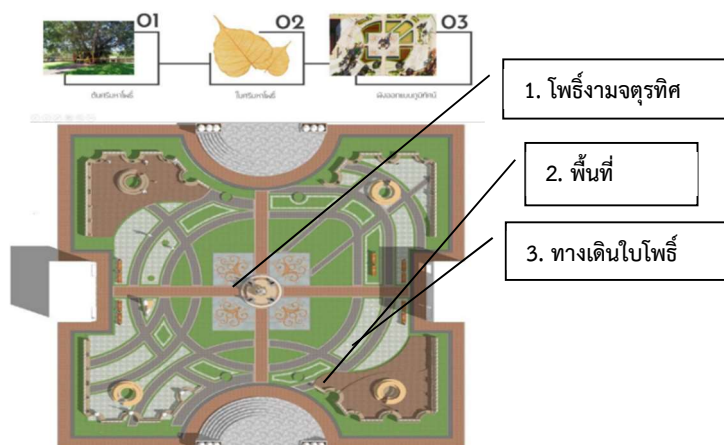

ภาพที่ 4 ภาพผังภูมิทัศน์รวมในพื้นที่ส่วนกลางภายในอาคารศูนย์ราชการจังหวัด
ที่มา : บุญเสริม วัฒนกิจ, 2565

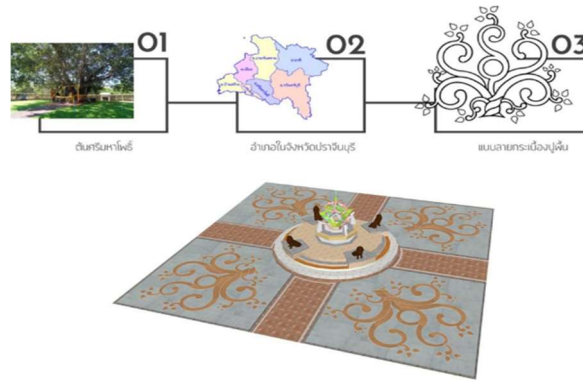
ผู้วิจัยดำเนินการออกแบบแบบร่างผังภูมิทัศน์ โดยวางแนวทางเดินตามรูปใบโพธิ์แทนอัตลักษณ์ของจังหวัดปราจีนบุรี

จากภาพผังภูมิทัศน์รวม หมายเลข 1 คือแนวทางเดินรูปใบโพธิ์ หมายเลข 2 คือฐานพื้นที่สี่เหลี่ยมรองรับประติมากรรม หมายเลข 3 คือ พื้นที่พักผ่อน หมายเลข 4 คือประติมากรรมกลางแจ้ง

1. การออกแบบภูมิทัศน์พื้นที่ที่คาดแจ้ง (Hard Scape) ออกแบบในส่วนของทางเท้า ที่สามารถเดินเชื่อมถึงกันได้ทั้งพื้นที่ สู่ถึงอัตลักษณ์ของจังหวัดด้วยการออกแบบให้ลายกระเบื้องเป็น ลวดลายของใบโพธิ์ที่ได้รับแรงบันดาลใจมาจาก ตราประจำจังหวัดปราจีนบุรี และคำขวัญประจำจังหวัด ในบริเวณมุมทั้ง 4 ของพื้นที่มีจุดพักผ่อนเป็นที่นั่งพัก ใช้อิฐบุล้อในการทำทางเท้าเป็นส่วนใหญ่ เพื่อให้สะท้อนความรู้สึกถึงความเป็นเมืองโบราณ

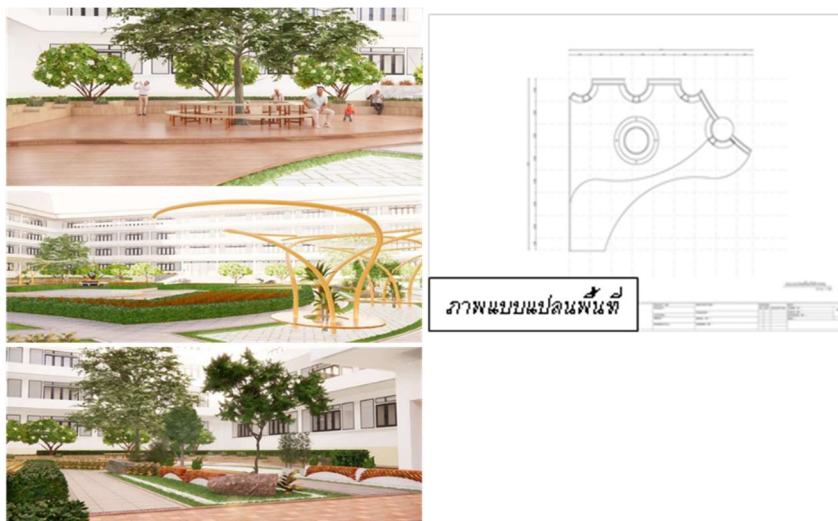
ภาพที่ 5 การออกแบบภูมิทัศน์พื้นที่ที่คาดแจ้ง (Hard Scape)
ที่มา : บุญเสริม วัฒนกิจ, 2565

ภาพที่ 6 ภาพการออกแบบภูมิทัศน์พื้นที่ดาดแข็ง โพธิ์งามจตุรทิศ
ที่มา : บุญเสริม วัฒนกิจ, 2565

โพธิ์งามจตุรทิศ คือพื้นที่สี่เหลี่ยมปูกระเบื้องตรงฐานประติมากรรมแรงบันดาลใจมาจากต้นโพธิ์ สัญลักษณ์ของจังหวัดลักษณะของต้นโพธิ์นั้นมีกิ่งเล็กใหญ่ออกจากลำต้นออก 7 กิ่ง เปรียบเสมือนอำเภอทั้ง 7 ของจังหวัดปราจีนบุรี คือ อำเภอนาดี อำเภอประจันตคาม อำเภอเมือง อำเภอกบินทร์บุรี อำเภอศรีมหาโพธิ์ อำเภอศรีมโหสถและอำเภอบ้านสร้าง ที่รวมกัน กลายเป็นต้นโพธิ์ 1 ต้น แทนค่าจังหวัด

พื้นที่พักผ่อน เป็นพื้นที่สำหรับประชาชนผู้เข้ามาใช้พื้นที่ใช้นั่งพัก อยู่บริเวณมุมทั้ง 4 ของพื้นที่โครงการวิจัย

ภาพที่ 7 ภาพ 3 มิติพื้นที่พักผ่อน
ที่มา : บุญเสริม วัฒนกิจ, 2565

ทางเดินใบโพธิ์ ได้รับแรงบันดาลใจมาจากต้นโพธิ์ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของจังหวัดปราจีนบุรี โดยเป็นการทำพื้นที่ทางเดินให้มีลักษณะคล้ายใบโพธิ์ โดยเป็นการตัดทอนรายละเอียดลง เพื่อให้ได้สัดส่วนที่สวยงาม เมื่อมองจากด้านบนของอาคารจะสามารถเห็นเป็นรูปร่างใบโพธิ์ได้อย่างชัดเจน

ภาพที่ 8 มุมมองด้านบนเป็นรูปใบโพธิ์
ที่มา : บุญสรริม วัฒนกิจ, 2565

2. การออกแบบภูมิทัศน์พื้นที่ที่ดาดอ่อน (Soft Scape) เป็นการออกแบบจัดวางพืชพรรณไม่ให้เข้ากับสภาพพื้นที่ ทั้งในเรื่องของความสวยงามและการดูแลรักษา ในการออกแบบภูมิทัศน์พื้นที่ที่ดาดอ่อนนั้น มีการเลือกใช้พืชพรรณไม้ที่เหมาะสมต่อการดูแลรักษาในพื้นที่ รวมถึงเลือกใช้พรรณไม้มงคลที่นิยมปลูกกันในประเทศไทยในการจัดวางพรรณไม้นั้นจะอิงจากการวางผังพื้นที่ดาดแข็งที่อ้างอิงมาจากการตัดทอนรูปทรงของใบโพธิ์และไม่มี การตัดหรือเคลื่อนย้ายพรรณไม้เดิมที่มีอยู่ในพื้นที่ แต่จะทำการเสริมพื้นที่นั่งพักผ่อนได้ร่มไม้ให้พื้นที่สามารถใช้ประโยชน์ได้

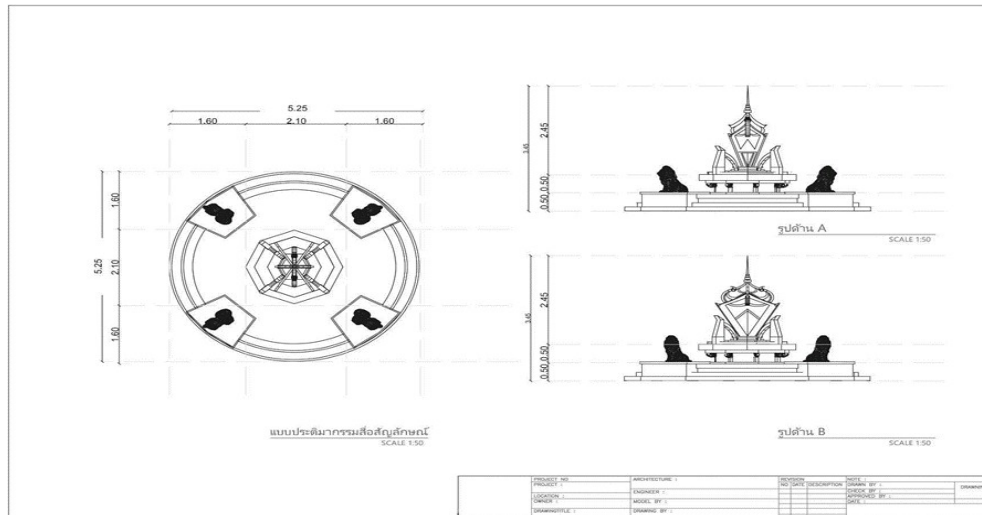
การจัดวางพืชพรรณไม้ในพื้นที่ใช้หลักการออกแบบภูมิทัศน์ มีการจัดพรรณไม้เป็นลำดับชั้นจากเดิมในพื้นที่ที่มียืนต้นอยู่แล้ว จึงได้ทำการจัดลำดับชั้นโดยการปลูกไม้ประธานเช่น ต้นแก้วเจ้าจอม เสริมด้วยไม้พุ่ม เช่น ต้นเทียนทอง และโกสน ไม้คลุมดินเป็นพื้นหญ้าเสริมเข้ามาลดหลั่นกันเป็นลำดับชั้น เพื่อความสวยงาม ตามหลักการจัดองค์ประกอบของการจัดวางพรรณไม้

ภาพที่ 9 ภาพผังการจัดวางพืช
ที่มา : บุญสรริม วัฒนกิจ, 2565

3. การออกแบบประติมากรรม สื่อถึงความโดดเด่น และความเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดปราจีนบุรี โดยเป็นการนำตราสัญลักษณ์ของจังหวัดปราจีนบุรี สถานที่สำคัญและสิ่งสื่อถึงความเป็นสิริมงคลต่าง ๆ ภายในจังหวัด เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการออกแบบ เกิดเป็นประติมากรรมที่โดดเด่นและน่าสนใจ ที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ส่วนกลาง อาคาร ศูนย์ราชการของจังหวัดปราจีนบุรี การออกแบบชิ้นส่วนของประติมากรรมในแต่ละชิ้นส่วนนั้น มีความเกี่ยวเนื่องกับ จังหวัดปราจีนบุรี ดังนี้

ภาพที่ 10 แบบร่างประติมากรรมสื่ออัตลักษณ์
ที่มา : บุญเสริม วัฒนกิจ, 2565

ภาพที่ 11 ส่วนประกอบของประติมากรรม
ที่มา : บุญเสริม วัฒนกิจ, 2565

1. ฉัตรทองคำ เป็นเครื่องสูงสำหรับแขวน ปัก ตั้งหรือเชิญเข้าขบวนแห่เพื่อเป็น เกียรติยศ ฉัตรมีรูปร่างคล้ายร่มที่ซ้อนกันเป็นชั้น ๆ ถือเป็นของสูง เปรียบเสมือนสวรรค์ซึ่งเป็นศูนย์ รวมจักรวาล สื่อถึงความเป็นสิริมงคล จึงได้มีออกแบบฉัตรทองคำ ประดับไว้ในส่วนบนสุดของ ประติมากรรม เพื่อเพิ่มความหมายเรื่องความเป็นสิริมงคลในงานประติมากรรม
2. ช่อโพธิ์เงิน ได้รับแรงบันดาลใจมาจาก ต้นโพธิ์ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ โดยเป็นตรา ประจำจังหวัด ของจังหวัดปราจีนบุรี จึงได้นำในส่วนของใบโพธิ์มาทำการออกแบบ โดยประกอบกัน เป็นมุมฉากให้เกิดความสมมาตร
3. ตะกร้อโพธิ์ทอง ได้รับแรงบันดาลใจมาจาก เส้นใยที่อยู่ในใบโพธิ์ เปรียบได้กับการ เชื่อมประสานให้คนภายในจังหวัดมีความห่วงใย และความเอื้อเฟื้อให้กัน เหมือนเส้นใยของใบโพธิ์
4. สลักก้านโพธิ์ ได้รับแรงบันดาลใจมาจากก้านของใบโพธิ์ ที่เป็นตัวเชื่อมในระหว่าง ใบและก้านของต้นโพธิ์ เหมือนกับการประสานให้คนในจังหวัดมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

5. หอทรงเพชรจำปีหยาย ได้รับแรงบันดาลใจมาจากพระอุโบสถ ณ วัดแจ้ง โดยออกแบบให้มีลักษณะเหมือนดอกจำปีหยาย รูปทรงคล้ายเพชร เนื่องจาก ดอกจำปี ถือเป็นไม้มงคลและรูปทรงคล้ายเพชรมาจากชื่อของ หลวงพ่อเพชร พระพุทธรูปเก่าแก่ของ จังหวัดปราจีนบุรี

6. หอทรงเพชรจำปาคว้า ได้รับแรงบันดาลใจมาจากพระอุโบสถ ณ วัดแจ้งเช่นกัน โดยดอกจำปีและจำปาถือเป็นไม้มงคล จึงได้มีการนำตราสัญลักษณ์ของจังหวัด มาติดไว้บน ชิ้นส่วนนี้ เพื่อให้เป็นสื่อสัญลักษณ์ที่เข้าใจง่ายและแสดงสัญลักษณ์ที่เด่นชัดของจังหวัด โดยตรง

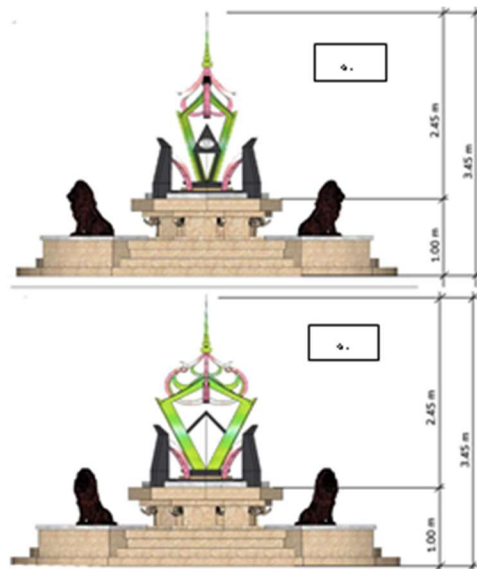
7. ค้ำรากโพธิ์ ได้รับแรงบันดาลใจมา วัดต้นโพธิ์ศรีมหาโพธิ์ จังหวัดปราจีนบุรี เปรียบเสมือนการค้ำชู เกื้อหนุนกันจากประชนโดย จะวางไว้บริเวณฐานทั้ง 4 ทิศ ของประติมากรรม

8. เสาทรงพนมบุขุา แรงบันดาลใจมาจากการสักการะบูชา สิ่งศักดิ์สิทธิ์ โดยมีรูปทรง คล้ายกับมือที่ประนม ตั้งอยู่บริเวณฐานของ ประติมากรรมทั้ง 4 ทิศ เชื่อมติดต่อกับส่วนของ ค้ำรากโพธิ์

9. พานรับแปดทิศ จะอยู่บริเวณฐานรองรับของเสาทรงพนมบุขุาเปรียบเสมือนการมี ชื่อเสียง กว้างไกลไปในดินแดนทั้ง 8 ทิศ

10. ฐานจตุรทิศ ตั้งอยู่บริเวณบันไดทางขึ้นทั้ง 4 ทิศ โดยด้านบนของฐานทั้ง 4 ทิศนั้น จะมีรูปปั้นรูปสิงห์ตั้งไว้อยู่บนฐานทั้ง 4 ฐาน

11. สิงห์ แทนการปกป้องรักษาสถานที่รวมไปถึงกำจัดสิ่งชั่วร้าย ด้วยคุณลักษณะที่แข็งแรง ฉลาด ดุร้ายและมีสัญชาตญาณของผู้ล่า มีที่มาจากกลดลจากอาคารอนุรักษ์โรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร จึงได้นำมาตั้งไว้บนฐานจตุรทิศเพื่อ ปกป้องรักษาสถานที่ จาก ทั้ง 4 ทิศ

ภาพที่ 12 ขนาดและสัดส่วนของประติมากรรม
ที่มา : บุญเสริม วัฒนกิจ, 2565

ภาพที่ 13 ภาพร่างประติมากรรม 3 มิติ
ที่มา : บุญสรณ์ วัฒนกิจ, 2565

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “อัตลักษณ์ท้องถิ่นสู่การสร้างสรรคประติมากรรมกลางแจ้งประกอบการออกแบบภูมิทัศน์ จังหวัดปราจีนบุรี” มีวัตถุประสงค์ เพื่อ ศึกษาอัตลักษณ์ของจังหวัดปราจีนบุรีในบริบททางธรรมชาติ ทางสังคม ทางศิลปะและทางวัฒนธรรม และออกแบบประติมากรรมกลางแจ้ง ประกอบการออกแบบภูมิทัศน์ในพื้นที่ส่วนกลางภายใน อาคารศูนย์ราชการจังหวัดปราจีนบุรี ให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของจังหวัดปราจีนบุรีและการใช้งาน ผลการศึกษาอัตลักษณ์ของจังหวัดปราจีนบุรีพบว่าอัตลักษณ์ของจังหวัดปราจีนบุรี ได้แก่ รูปร่าง รูปทรงที่มีที่มาจากพรรณไม้ ซึ่งมีที่มาจากตราสัญลักษณ์ คำขวัญของจังหวัดปราจีนบุรี และดอกไม้เมืองคัลได้แก่ ใบโพธิ์ ลำต้นโพธิ์ ดอกปีบ ดอกจำปี ดอกจำปา และ รูปร่างรูปทรงที่มีที่มาจากอาคารสถานที่และส่วนประดับ ซึ่งได้มาจากข้อมูลที่ทำการศึกษา ได้แก่ รูปร่างรูปทรงเจดีย์ อาคารอนุรักษโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศรและส่วนประดับภายในอาคาร พระอุโบสถวัดแจ้ง โบราณสถานศรีมโหสถ พระพุทธรูปทวารวดี เป็นลักษณะที่สะท้อนความรู้สึกถึงความเป็นอัตลักษณ์ของจังหวัดปราจีนบุรีและนำไปสู่การออกแบบภูมิทัศน์และประติมากรรมโดยการใช้โปรแกรม Auto CAD และSketch UP ผู้วิจัยจึงนำรูปร่าง รูปทรงของใบโพธิ์มาออกแบบภูมิทัศน์เป็นแนวทางเดิน นำส่วนของใบโพธิ์ เส้นใยใบโพธิ์ และก้านโพธิ์ มาทำการออกแบบซอโพธิ์เงิน ตะกร้อโพธิ์ทอง และสลักก้านโพธิ์ โดยประกอบกัน ตรงส่วนบนของประติมากรรม ในผลงานประติมากรรมยังมีหอทรงเพชรจำปีหาย หอทรงเพชรจำปาว่า ได้รับแรงบันดาลใจมาจากพระอุโบสถ ณ วัดแจ้ง โดยออกแบบให้มีลักษณะ รูปทรงคล้ายเพชรติดตั้งตราสัญลักษณ์จังหวัดปราจีนบุรีไว้ด้านบน นอกจากนั้นได้ใช้สิ่งซึ่งพบตามรั้วและอาคารอนุรักษโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศรมาเป็นส่วนหนึ่งของงานประติมากรรมโดยติดตั้งไว้ทั้ง 4 มุมของฐานประติมากรรม และเมื่อได้ต้นแบบภูมิทัศน์และประติมากรรมแล้วประเมินคุณภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิพบว่าผลงานต้นแบบมีคุณภาพผ่านเกณฑ์ที่กำหนด

อภิปรายผล

ข้อค้นพบจากการศึกษาเอกสารและการเก็บข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึก สรุปว่าอัตลักษณ์ของจังหวัดปราจีนบุรีคือ โพธิ์ เหตุผลหลักมาจากคนส่วนใหญ่ในพื้นที่รับรู้ ว่า ต้นศรีมหาโพธิ์ ณ วัดต้นโพธิ์ศรีมหาโพธิ์มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ และถูกนำมาใช้เป็นตราประจำจังหวัด รวมทั้งอยู่ในคำขวัญประจำจังหวัด เป็นการรับรู้มาเป็นเวลานาน เมื่อนึกถึงอัตลักษณ์ของจังหวัดปราจีนบุรี สอดคล้องกับ สมัย จิตหมวด (2521, อ้างถึงใน บัณฑิต เชาวณา, 2548, หน้า 8) ที่ว่า กระบวนการรับรู้ ประกอบด้วย อาการสัมผัส หมายถึง อาการที่อวัยวะสัมผัสกับสิ่งเร้าที่ผ่านมา และเข้ากระทบกับอวัยวะที่รับสัมผัสกับสิ่งต่าง ๆ เพื่อให้คนเราได้รับรู้ภาวะแวดล้อมที่อยู่รอบตัว แล้วเกิดปฏิกิริยาตอบสนองขึ้น สิ่งสำคัญที่จะช่วยแปลความหมายได้ดีและถูกต้องนั้น คือ สติปัญญา การสังเกต การพิจารณา ความสนใจ ความตั้งใจ และคุณภาพของจิตใจในขณะนั้น ความรู้หรือประสบการณ์เดิม ได้แก่ ความคิด ความรู้ ความเข้าใจ และการกระทำของผู้รับรู้ในอดีตที่จะต้องประกอบด้วยความต้องการ ความแน่นอน ความชัดเจนรวมทั้งมีปริมาณข้อมูลมากพอ หรือมีความรอบรู้ในหลาย ๆ ด้าน

ข้อค้นพบจากการออกแบบประติมากรรมประกอบการออกแบบภูมิทัศน์ ประติมากรรมสะท้อนอัตลักษณ์ท้องถิ่นของจังหวัดปราจีนบุรี มีความกลมกลืนกับภูมิทัศน์ มีคุณค่าทางความงาม มีความสมบูรณ์คงทน มีรูปแบบไม่ซ้ำผลงานผู้อื่น และประติมากรรม

แก้ปัญหาสภาพภูมิทัศน์เดิมได้ เนื่องจากการนำเอารูปร่าง รูปทรง ของโบไฟรี่ซึ่งได้จากการศึกษาอัตลักษณ์ของจังหวัดปราจีนบุรี มาใช้ในการออกแบบ ถือเป็นประสบการณ์เดิมจากการรับรู้ของคนโดยทั่วไป สอดคล้องกับสุภาวดี คูหาทอง (อ้างถึงใน กมลวัฒน์ ยะสารวรรณ, 2547, หน้า 7) ที่กล่าวถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ของบุคคลเป็นปัจจัยภายใน ได้แก่คุณสมบัติที่อยู่ภายในตัวของผู้รับ เช่น เพศ อาชีพ อายุ ระดับการศึกษา ความต้องการ คุณค่า ความสนใจ ประสบการณ์เดิม ปัจจัยภายนอก ได้แก่ คำแนะนำ คำสั่งสอน จึงสามารถถึงความรู้สึกถึงความเป็นอัตลักษณ์ของจังหวัดปราจีนออกมาได้

จากการออกแบบภูมิทัศน์ในพื้นที่ส่วนกลางภายในอาคารศูนย์ราชการจังหวัดปราจีนบุรีผู้วิจัยได้ทำการออกแบบและประมวลผลการออกแบบออกมาเป็นภาพทัศนียภาพในรูปแบบเสมือนจริงได้ทั้งก่อนและหลังการออกแบบ เพื่อให้ได้เห็นถึงรูปแบบของพื้นที่ ที่ชัดเจนยิ่งขึ้น ดังรูป

ภาพที่ 14 ภาพเปรียบเทียบสถานที่ก่อนและหลังการออกแบบ
ที่มา : บุญเสริม วัฒนกิจ, 2565

ข้อเสนอแนะทั่วไป

การวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบอย่างของการสร้างสรรค์ผลงานทางศิลปะแขนงหนึ่งอย่างมีระบบระเบียบ มีแบบแผนอย่างชัดเจน ดังนั้น นอกจากได้ผลงานการออกแบบประติมากรรมประกอบการออกแบบภูมิทัศน์แล้ว ยังได้รูปแบบการวิจัยทางศิลปะให้แก่ นักวิจัย นิสิต นักศึกษาเพื่อให้สามารถอธิบายที่มาของแรงบันดาลใจ และรูปแบบการสร้างสรรค์ผลงานได้ และต้นแบบที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ศูนย์ราชการจังหวัดอื่นๆสามารถนำไปดัดแปลงให้เป็นอัตลักษณ์ของตนเองแล้วสร้างขึ้นได้จริงในพื้นที่จริง

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาวิจัยอัตลักษณ์ท้องถิ่นเพื่อออกแบบประติมากรรมกลางแจ้งประกอบการออกแบบภูมิทัศน์ในพื้นที่ที่เป็นชุมชนขนาดเล็กหรือท้องที่ต่างๆที่มีความสำคัญทางการท่องเที่ยว เป็นการสร้างที่หมายที่เห็นได้ง่าย เป็นจุดนัดพบที่สำคัญ หรือเป็น Landmark
2. การศึกษาวิจัยอัตลักษณ์ท้องถิ่นเพื่อออกแบบประติมากรรมกลางแจ้งประกอบการออกแบบภูมิทัศน์สามารถขยายหัวข้อวิจัยเป็นการออกแบบและสร้างสรรค์ขึ้นจริงได้

3. การศึกษาวิจัยอัตลักษณ์ท้องถิ่นเพื่อออกแบบประติมากรรมกลางแจ้งประกอบการออกแบบภูมิทัศน์สามารถปรับกระบวนการสร้างสรรค์ให้เป็นเทคนิคอื่นแทนสร้างประติมากรรม เช่น การศึกษาอัตลักษณ์เพื่อออกแบบตราสัญลักษณ์ หรือเพื่อสร้างผลงานจิตรกรรม เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กมลวัฒน์ ยะสารวรรณ. (2547). *การรับรู้ภาวะเปียกของพนักงานท่าเรือแหลมฉบัง*. (รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยบูรพา, บัณฑิตวิทยาลัย, สาขานโยบายสาธารณะ.
- ฉัตรชัย อรรถปักษ์. (2550). *องค์ประกอบศิลปะ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: วิทย์พัฒนา.
- บุญใจ ศรีสถิตยน์รากร. (2550). *ระเบียบวิธีการวิจัยทางพยาบาลศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: ยูแอนด์ไอ อินเตอร์มีเดีย.
- บัณฑิต เผ่าวัฒนา. (2548). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการปัญหาน้ำเสียในคลองแม่ข่า ตำบลช้างคลาน เทศบาลนครเชียงใหม่*.
เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ปรีชา เกาทอง. (2554). *กรมส่งเสริมวัฒนธรรม*. (6 ธันวาคม 2554). สัมภาษณ์.
- มัย ตะดะยะ. (2547). *สุนทรียภาพทางทัศนศิลป์*. กรุงเทพฯ: วาดศิลป์
- วัฒนาพร เชื้อนสุวรรณ. (2547). *การรับรู้ความงามของมนุษย์*. เชียงใหม่: สถาบันเทคโนโลยีราชมงคลวิทยาลัยเขตพายัพ
- ศุภพงศ์ ยืนยง. (2547). *หลักการเขียนภาพ*. กรุงเทพฯ: โอเอสพริ้นติ้งเฮ้าส์
- อนันต์ ประภาโส. (2542). *วาดเส้น* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ : ลิขประภา
- อิทธิพล ตั้งโฉลก. (2550). *แนวทางการสอนและสร้างสรรค์จิตรกรรมชั้นสูง*. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- Edmonds, W. A. & Kennedy, T. D. (2017). *An Applied Guide to Research Designs: Quantitative, Qualitative, and Mixed Methods* (2nd ed.). Singapore, SAGE Publications, Inc.